

**ทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน
ศึกษาสงเคราะห์กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงาน
การศึกษาพิเศษ**

**Administrative Skills of School Administrators Affecting School
Effectiveness in Group 1 and 2 under Bureau of
Special Education Administration**

ดำรงค์ รอดสิน^{1*}

Damrong Rodsin^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับประสิทธิผลของโรงเรียน และทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอน จำนวน 204 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 96 คน รวมทั้งสิ้น 300 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารและระดับประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ได้แก่ ทักษะด้านการเรียนการสอน และทักษะด้านความคิดรวบยอด

คำสำคัญ: ทักษะการบริหาร, ประสิทธิผลของโรงเรียน

¹ นิสิตบัณฑิตศึกษาศาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 76000

¹ Graduate student, Program in Education Administration, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, Muang, Phetchaburi 76000, Thailand.

* ผู้นิพนธ์ประสานงาน ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Corresponding author,e-mail) : drrd2513@hotmail.com

ABSTRACT

The purpose of this research were to study the level of the administrators' administrative skills, the level of school effectiveness and the school administrators' administrative skills affecting the school effectiveness in schools group 1 and 2 under Bureau of Special Education Administration. The samples used in this research were 300 people consisting of 204 teachers and 96 school boards obtained by Sample Random Sampling. A questionnaire with five rating scales consisting of 3 parts was used for collecting data. The statistics applied in data analysis were percentage, mean, standard deviation and stepwise multiple regression analysis.

The research results were as follows: The level of the administrators' administrative skills and the level of school effectiveness were at a high level. The school administrators' administrative skills affecting the school effectiveness in schools group 1 and 2 under Bureau of Special Education Administration were instructional skills and conceptual skills.

Key words: administrative skills, school effectiveness

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า เป็นเครื่องมือในการปลูกฝังค่านิยม เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และคุณสมบัติอันพึงประสงค์แก่เยาวชน เป็นกระบวนการฝึกฝนทักษะอาชีพ เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของชาติให้สืบต่อไป และยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคม การเมือง การปกครอง และเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 กล่าวว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่ง

และการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่น

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสจากทั่วประเทศ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จัดการศึกษาให้กับนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และรับเด็กพิการเรียนร่วม แบบโรงเรียนประจำ เน้นการเรียนวิชาชีพ มุ่งฝึกฝนนักเรียนด้อยโอกาสให้พึ่งตนเองได้ มีระเบียบวินัย มีความเป็นผู้นำชุมชนท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2551)

ภารกิจต่างๆ ของสถานศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลได้ดีมากน้อยเพียงใดนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการบริหารจัดการศึกษาในฐานะผู้บังคับบัญชาให้เกิดประสิทธิภาพ

สูงสุด และบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ซึ่งต้องอาศัยการสนับสนุนส่งเสริมด้วยระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ใช้ทักษะในการบริหารงานเน้นความสำเร็จของการสร้างงาน สร้างคนให้ผู้ร่วมงานมีโอกาสใช้ความสามารถของตนเอง ใช้วิธีการที่หลากหลายที่ตอบสนองต่อความสามารถและข้อจำกัดของผู้ร่วมงานอย่างแท้จริง รวมทั้งกำกับดูแลให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญซึ่งผู้บริหารควรใช้อย่างเหมาะสมก็คือ การใช้ทักษะในการบริหารงาน ซึ่งเป็นความสามารถของผู้บริหารที่จะใช้ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ หรือความเชี่ยวชาญในการที่จะจูงใจให้เพื่อนร่วมงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความร่วมมือในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นจะเห็นว่า ทักษะการบริหารมีความสำคัญต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารที่จะประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะการบริหารเป็นพื้นฐาน สำหรับเดรกและโรว์ (Drake and Roe, 1986) ได้กล่าวว่าผู้บริหารที่ดีมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการนั้นขึ้นอยู่กับทักษะ 5 ประการ คือ 1) ทักษะด้านความรู้ความคิด (Cognitive Skills) 2) ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) 3) ทักษะด้านการเรียนการสอน (Instructional Skills) 4) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Skills) และ 5) ทักษะด้านความคิดรวบยอด (Conceptual Skills)

ในการบริหารงานสถานศึกษา ให้เจริญก้าวหน้าบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารเป็นตัวแทนที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้เกิดประสิทธิผลต่อโรงเรียน มอทท์ (Hoy and Miskel, 2001 cited Mott, 1972) กล่าวถึงประสิทธิผลของ

โรงเรียนไว้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก 3) ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ทักษะการบริหารงานมีความสำคัญต่อการบริหารงานของผู้บริหารทุกคน ผู้บริหารโรงเรียนที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนต่างก็มีความรู้ความชำนาญในการใช้ทักษะในการบริหารงาน อันเปรียบเสมือนเครื่องมือที่สำคัญที่จะผลักดันให้ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
3. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) การดำเนินการวิจัยเป็นไปอย่างมีระบบ บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 8 โรงเรียน มีครูผู้สอน จำนวน 399 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 120 คน รวมทั้งสิ้น 519 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอน จำนวน 204 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 96 คน รวมทั้งสิ้น 300 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซ์และมอร์แกน (สุรศักดิ์, 2550 อ้างถึง Krejcie and Morgan, 1970) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษา ในเรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 1

ฉบับ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ในเรื่องเพศ ระดับการศึกษา อายุ และตำแหน่งหน้าที่ มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารใน 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านความรู้ความคิด ด้านเทคนิค ด้านการเรียนการสอน ด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะด้านความคิดรวบยอด ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 24 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน โดยคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

(Standard Deviation) และแปลความหมายระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารและประสิทธิผลของโรงเรียน ใช้เกณฑ์การแปลความหมายของเบสท์ (Best, 1981)

3. วิเคราะห์ทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับทักษะการบริหารอยู่ในระดับมาก โดยทักษะด้านการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ทักษะด้านความรู้ความคิด ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านเทคนิคตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ประสิทธิผลโดยรวมและทุกรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านความสามารถพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก และด้านความสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดีตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้าน

ความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

ผลการวิเคราะห์ทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ร่วมกันส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนโดยภาพรวม มี 2 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน และด้านความคิดรวบยอด ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ และในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y}_{\text{tot}} = 1.303 + 0.403 X_3 + 0.245 X_5$$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_{\text{tot}} = 0.473 X_3 + 0.327 X_5$$

โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณทักษะการบริหารของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน (Y_{tot}) เท่ากับ 0.767 ประสิทธิภาพในการทำนาย คิดเป็นร้อยละ 58.80 และความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการทำนาย เท่ากับ 0.349

การอภิปรายผล

ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่มุ่งหวังยกระดับการศึกษาของชาติให้ได้มาตรฐานและจัดการศึกษาให้ทั่วถึงและมีคุณภาพ มีการจัดระบบโครงสร้างและการจัดการศึกษาของไทย การกระจายอำนาจ

สู่เขตพื้นที่ มีเอกภาพในการจัดการศึกษาเฉพาะกลุ่มมากขึ้น ซึ่งการจัดการศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ถือว่าเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะกลุ่ม โดยมีนโยบายจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเด็กด้อยโอกาส 10 ประเภท ได้แก่ 1) เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงานหรือแรงงานเด็ก 2) เด็กเร่ร่อน 3) เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ 4) เด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือเด็กกำพร้า 5) เด็กถูกทำร้ายทารุณ 6) เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) 7) เด็กในชนกลุ่มน้อย 8) เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด 9) เด็กได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ และ 10) เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จากนโยบายดังกล่าวจึงทำให้โรงเรียนมีคล่องตัวในการบริหาร มีอิสระในการบริหารจัดการ เป็นไปตามหลักการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ซึ่งจะเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับโรงเรียน สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีบทบาทหน้าที่สำคัญ ในการขับเคลื่อนให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ และจะต้องเป็นผู้บริหารแห่งการเรียนรู้ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตลอดเวลา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเห็นความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการใช้ทักษะการบริหารอยู่ในระดับมาก จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้สรุปได้ว่า ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญชัย (2547) ทนงศักดิ์ (2549) และพรรณี (2546) พบว่า ระดับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากเช่นกัน

เมื่อพิจารณาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับทักษะการบริหารอยู่ในระดับมาก โดยทักษะด้านการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ทักษะด้านความรู้ความคิด ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด และทักษะด้านเทคนิคตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทักษะด้านการเรียนการสอนเป็นทักษะที่มีความจำเป็นสำหรับงานในหน้าที่หลักของผู้บริหารและเป็นงานส่วนใหญ่ที่สุดของระบบ เป็นศูนย์กลางและเป็นหัวใจของสถานศึกษา และจากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่มีการปรับโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 27 วรรคสอง ให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ จึงเป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษาที่จะต้องดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รวมถึงการมุ่งเน้นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และการสนับสนุนให้ดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน

นอกจากนี้ยังพบว่า ช่วงเวลาที่ดำเนินการวิจัยเป็นช่วงเวลาที่กำลังปรับหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ จำนวน 50 โรงเรียนในประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเห็นความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ทักษะการบริหารด้านการเรียนการสอน

จึงส่งผลให้ระดับทักษะการบริหารด้านการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทักษะด้านอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ บุญชัย (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องทักษะการบริหารที่ส่งผลต่อกระบวนการประกันคุณภาพภายในในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ระดับทักษะการบริหารด้านการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทักษะด้านอื่นๆ

สำหรับทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ทักษะด้านเทคนิค ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงานส่วนใหญ่ในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์มีการกำหนดรูปแบบและกรอบงานที่ชัดเจน ผู้บริหารจึงสามารถดำเนินการตามภาระขอบข่ายงานที่กำหนดไว้ จึงปรากฏผลทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาด้านเทคนิค เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับทักษะด้านอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ทนงศักดิ์ (2549) ที่พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนครเขต 2 มีระดับทักษะทางการบริหารงาน ด้านเทคนิคน้อยที่สุด

ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมและทุกรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนในปัจจุบันได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและจริงจัง และยังมีมีการตรวจสอบที่ชัดเจน เป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งกำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยกำหนดให้โรงเรียนทุกแห่งต้องมีการประกันคุณภาพทั้ง

ภายในและภายนอก ซึ่งโรงเรียนต้องถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ เพื่อรองรับการประเมินภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาอย่างน้อย 5 ปี ต่อครั้ง ทำให้สถานศึกษาต้องพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของตนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัย (2547) ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 1-2 มีประสิทธิผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีประสิทธิผล อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ประสิทธิภาพด้านความสามารถพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก และความสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูศรี (2550) ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี ด้านความสามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก

สำหรับประสิทธิผลของโรงเรียนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากลักษณะความด้อยโอกาสของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ทั่วประเทศต้องรับนักเรียนที่ด้อยโอกาสตามลักษณะที่กำหนดไว้ 10 ประเภท เมื่อเด็กเหล่านี้เข้ามาศึกษาในโรงเรียน

ศึกษาสงเคราะห์จึงเป็นการรวมภาระงานที่หลากหลายของผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน การพัฒนาการเรียนการสอนจึงต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต คุณธรรม จริยธรรม การยอมรับการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งจุดเน้นของการจัดการศึกษาในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ทุกโรงเรียน คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเน้นการสอนด้านวิชาชีพ เพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการประกอบอาชีพ รักในงานสุจริต เป็นคนดีมีคุณธรรม มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตนตามกฎกติกาของสังคม แสดงออกในทางที่งดงาม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข จากเหตุผลดังกล่าวจึงส่งผลให้ประสิทธิผลของโรงเรียนด้านความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับประสิทธิผลด้านอื่นๆ ของโรงเรียน

สำหรับทักษะการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม พบว่ามี 2 ด้าน คือ ด้านการเรียนการสอน และด้านความคิดรวบยอด สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญชัย (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องทักษะการบริหารที่ส่งผลต่อกระบวนการประกันคุณภาพภายในในโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ทักษะด้านความคิดรวบยอด และด้านการเรียนการสอน ส่งผลต่อกระบวนการประกันคุณภาพทั้งโดยภาพรวมและแยกด้าน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่องทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ผลการวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารส่งผลแตกต่างกัน

โดยทักษะทางความคิดรวบยอด ส่งผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ทักษะทางเทคนิค และทักษะทางมนุษย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทนงศักดิ์ (2549) ผลการวิจัย พบว่า การใช้ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนครเขต 2 และตัวแปรที่สามารถทำนายประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 คือ การใช้ทักษะทางความคิดรวบยอด และการใช้ทักษะทางเทคนิค

ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่จะบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง และเกิดประสิทธิผลในองค์กรนั้น จะต้องใช้ทักษะการบริหารงานหลายด้าน โดยเฉพาะทักษะด้านการเรียนการสอน และด้านความคิดรวบยอด เนื่องจากในปัจจุบันเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายด้าน ซึ่งมีผลกระทบต่อการศึกษา มีการกระจายอำนาจ รวมถึงการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ใน 4 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) คือ การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูปวิชาชีพ และการปฏิรูประบบบริหารและการจัดการ สถานศึกษาจึงมีอำนาจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานแกนกลาง ซึ่งการดำเนินการต่างๆ จะไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในฐานะผู้นำทางการศึกษา จำเป็นต้องมีทักษะด้านการเรียนการสอน ซึ่งจะต้องเข้าใจในเรื่องการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของ

เดรกและโรว์ (Drake and Roe, 1986) ที่กล่าวว่า ทักษะด้านการเรียนการสอนเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในฐานะผู้นำทางการศึกษา ซึ่งจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการสอนและการเรียน ต้องเป็นผู้มีภูมิรู้และเป็นนักวิชาการ นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษายังต้องมีทักษะด้านความคิดรวบยอด เพื่อที่จะวินิจฉัยสิ่งต่างๆ อย่างรอบคอบ มีการกำหนดนโยบาย การวิเคราะห์เพื่อวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาอย่างครอบคลุม อันส่งผลให้การปฏิบัติงานต่างๆ ในองค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ส่วนทักษะการบริหารของผู้บริหาร ที่ไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวม มี 3 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านความรู้ความคิด ทักษะด้านเทคนิค และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การใช้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษามีความละเอียดซับซ้อน การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพอย่างดียิ่ง และเกิดประสิทธิผลในองค์กรนั้น จะต้องใช้ทักษะการบริหารงานหลายด้านมาประกอบกัน ซึ่งทักษะทั้ง 3 ด้านนี้ เป็นทักษะที่ผู้บริหารใช้ในการบริหารงานอยู่แล้ว ดังที่ เดรกและโรว์ (Drake and Roe, 1986) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ความคิด มีสติปัญญา จำเป็นต้องรู้เทคนิควิธีการทำงาน ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานของการบริหาร จะส่งผลให้การบริหารการศึกษาประสบผลสำเร็จ และเป็นส่วนสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างทักษะด้านอื่นๆ

นอกจากนี้ สักด์ศรี (2549) มีความเห็นสอดคล้องกับ สันติธร (2542) กล่าวว่า ทักษะที่

เป็นความต้องการร่วมกันของการบริหารแต่ละระดับ คือ ทักษะทางมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ผู้บริหารปฏิบัติอยู่แล้ว และยังเป็นทักษะพื้นฐานในการบริหารที่ผู้บริหารใช้ร่วมกับทักษะด้านอื่นๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ แคทซ์ (บุญชัย, 2547 อ้างถึง Katz, 1955) ที่กล่าวว่า ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นทักษะพื้นฐานในการบริหารที่ผู้บริหารใช้ร่วมกับทักษะด้านอื่นๆ และเป็นความสามารถของผู้บริหารในการปฏิบัติงานและใช้ดุลพินิจเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น เป็นการรู้จักใช้คนสร้างระบบความร่วมมือระหว่างผู้ได้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงานฝ่ายต่างๆ เพื่อให้กิจกรรมต่างๆ ขององค์กรประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการนำผลวิจัยไปใช้

จากข้อค้นพบของการวิจัยที่พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีทักษะการบริหารอยู่ในระดับมาก จึงเป็นข้อมูลให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการคัดเลือกและพัฒนาบุคลากรของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำหลักสูตร เพื่อฝึกอบรมผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้ทักษะในการบริหารงาน เพื่อให้ผู้บริหารมีทักษะและสามารถใช้ทักษะการบริหารจนเกิดประสิทธิผลต่อโรงเรียนสูงสุดต่อไป

จากข้อค้นพบของการวิจัยที่พบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ด้านความสามารถผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จึงเป็นข้อมูลให้ผู้บริหาร

โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ได้วางแผนในการดำเนินการเพื่อผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคมและหน่วยงานภายนอก

จากข้อค้นพบของการวิจัยที่พบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการเรียนการสอน และทักษะด้านความคิดรวบยอดร่วมกันส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จึงเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารโรงเรียนได้นำทักษะการบริหารด้านการเรียนการสอน และทักษะด้านความคิดรวบยอดมาปรับใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของโรงเรียน โดยเฉพาะการบริหารจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่นำไปสู่เป้าหมายที่กำหนด และเพิ่มประสิทธิผลของโรงเรียนในส่วนที่มากอยู่แล้วให้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ควรศึกษาปัจจัยการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่นที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการนำผลไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนอื่นๆ ต่อไป

ควรศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนที่ด้อยโอกาสในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.สุเทพ ลีมอรุณ รศ.ดร.กาญจนา บุญส่ง ดร.สุมาลี พงศ์ดิยะไพบุลย์

ผศ.ดร.อัญชญา พานิช รศ.นิภา เพชรสม ในการตรวจสอบงานวิจัย และขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครูพร้อมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์กลุ่มที่ 1-2 ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นนิติบุคคล. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, กรุงเทพฯ.

ชูศรี ถนอมกิจ. 2550. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

ณรงค์ เข้มประดิษฐ์. 2543. ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทองศักดิ์ เจริญชัย. 2549. ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สกลนคร เขต2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

บุญชัย ช่วงชัย. 2547. ทักษะการบริหารที่ส่งผลต่อกระบวนการประกันคุณภาพภายในในโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ สังกัดสำนักงาน

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร. อ้างถึง Katz, R.L. 1955. **Skills of an Effective Administrator**. Harvard Business School Publishing, USA.
- พรรณี ใจเพิ่ม. 2546. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการบริหารกับผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- วินัย กำประดิษฐ์. 2547. ความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดอก เขต 1-2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ศักดิ์ศรี สนจิตร. 2549. ทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา เพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์.
- สันติธร ภูริภักดี. 2542. คุณภาพกับการบริหาร. **วารสารนักบริหาร** 19(3): 29-32
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543. พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. พรึกหวานกราฟฟิค, กรุงเทพฯ.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. 2551. **ข้อมูลสารสนเทศโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์จำนวน 50 โรงเรียน**. กลุ่มแผนงานและงบประมาณ, กรุงเทพฯ. (อัดสำเนา)
- สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์. 2550. **เทคนิคทางสถิติเพื่อการวิจัย**. ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, กรุงเทพฯ. อ้างถึง Krejcie, R.V., and Morgan, D.W. 1970. Determining sample size for research activities. **Education and Psychological Measurement** 30: 607-610.
- Best, J.W. 1981. **Research in Education**. Prentice Hall Inc., Englewood Cliffs.
- Drake, T. L. and Roe, W. H. 1986. **The Principalship 3rded**. Macmillan Publishing, New York.
- Hoy, W.K. and Miskel, C.G. 2001. **Educational administration: Theory, research and practice 6thed**. McGraw-Hill, New York. Cited Mott, P.E. 1972 . **The Characteristics of Effective Organization**. Harper and Row, New York.